

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך
السلطة القطرية للقياس والتقييم في التربية
THE NATIONAL AUTHORITY FOR MEASUREMENT
& EVALUATION IN EDUCATION

משרד החינוך
Ministry of Education
وزارة التربية والتعليم

אקלים וסביבה פדגוגית במערכת החינוך

עיקרי הממצאים ממבט על

נתוני תשפ"ב בהשוואה לנתוני עבר

הקדמה

דוח זה מבקש להציג מובט על את עיקרי הממצאים של סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית שנערכו בשנה"ל תשפ"ב, תוך התבוננות בנתוני השנים הקודמות. הדוח משלב ממצאים משני סקרים מרכזיים שהועברו לתלמידי כיתות ה'–י"א על ידי ראמ"ה בתשפ"ב,¹ לאחר שנתיים של למידה בצל הקורונה: הראשון, סקר האקלים והסביבה הפדגוגית במתכונתו החדשה ("תמונת מצב") שהועבר לראשונה בתשפ"ב, והשני הוא סקר ארצי מדגמי הממשיך את אופן התישואול בנושאי אקלים וסביבה פדגוגית כפי שנעשה בעבר ("דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב–תשפ"ב – סקר מדגמי"), ונועד לאפשר השוואה לשנים קודמות. להלן בפירוט:

א. סקר האקלים והסביבה הפדגוגית תשפ"ב הוא חלק ממודל הערכה חדש בשם "תמונת מצב" שראמ"ה פועלת ליישמו באופן הדרגתי בשנים הקרובות. מודל זה נבנה בעקבות שינויים שחלו בעשור האחרון במציאות החברתית, הטכנולוגית והחינוכית בישראל, וכן מגפת הקורונה ותקופות הלמידה מרחוק, אשר הובילו לחשיבה מחודשת על המסגרת המושגית שעליה התבססו סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית עד כה. מטרתם של סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית היא לספק לבתי הספר ולמערכת החינוך מדדים השוואתיים ואובייקטיביים על בית הספר בהיבטים שונים לצורך קידום ושיפור בית הספר.

בעקבות מודל ההערכה החדש הוסקו עודכנו וקוצרו באופן משמעותי. כמו כן התאפשר להשיב עליהם באופן מתוקשב באמצעות מחשב או טלפון נייד, בבית הספר, תוך שמירה מלאה על פרטיותם של התלמידים. סקר האקלים תשפ"ב הועבר בקרב 3,535 בתי ספר בחודשים נובמבר 2021–מאי 2022 בקרב תלמידי כיתות ה'–י"א. בסקר נכללו לראשונה בין היתר שאלות שעוסקות בהיבטים רגשיים-חברתיים, אורח חיים בריא, למידה עצמאית וכן שאלות מעודכנות בנושאי אקלים וסביבה פדגוגית.

ב. דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב–תשפ"ב – סקר מדגמי (סקר גישור). מאחר ומטבע הדברים הנתונים שנאספו בשאלונים המעודכנים לא מאפשרים השוואה לשנים קודמות, במקביל לסקר החדש בוצע בתשפ"ב מחקר גישור, על מנת שניתן יהיה ללמוד על התמורות בדיווחי התלמידים בתשפ"ב בהשוואה לתש"ף ולשנים קודמות (בתשפ"א לא הועברו שאלונים בשל תחלואת הקורונה והפרת שגרת הלימודים). בסקר זה הועברו שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במתכונתם הישנה (כפי שנעשה עד כה במיצ"ב), והנתונים המוצגים בו משקפים לראשונה את תמונת המצב הארצית בהשוואה לנתונים שנאספו טרום תקופת הקורונה. הנתונים המוצגים בסקר זה נאספו במהלך החודשים מרץ–יוני 2022 בבתי ספר יסודיים, בחטיבות ביניים ובחטיבות עליונות, בקרב מדגם מייצג של תלמידים בלבד וכולל כאמור השוואות רב שנתיות.

הנתונים בדו"ח שלפניכם מציגים את נתוני סקר האקלים החדש ונתוני העבר זה לצד זה בחלוקה לארבעה פרקים: אקלים חינוכי, מיומנויות רגשיות חברתיות, סביבה פדגוגית והשלכות הקורונה. הנתונים מדווחים ברמה כלל ארצית ובחלוקה לפי שלבי חינוך. תחילה מוצגים נתוני המדד המסכם (אם קיים) ולאחריו נתוני ההיגדים המרכיבים אותו. בהמשך למדד, והיכן שמתאפשר, מוצגת השוואה רב שנתית של הנתונים הכלל ארציים באותו הנושא ממחקר הגישור.

אנו מקווים שהתובנות שעולות מדוח זה יוכלו לסייע למערכת החינוך לקדם את החינוך וליישם טוב יותר תהליכים איכותיים ומעמיקים של הוראה ולמידה, ובכך לאפשר לכל ילדי ישראל למצות את מיטב יכולתם.

¹ הדוחות המלאים מפורסמים [באתר ראמ"ה](#).

תקציר

בדוח זה ביקשנו לבחון לראשונה את האקלים והסביבה הפדגוגית בבתי הספר לאחר שנתיים של למידה בצל הקורונה.

לאורך עשור מתשע"ב עד שנת תש"ף לרוב נרשמה מגמה של שיפור הדרגתי במדדי האקלים והסביבה הפדגוגית בכלל בתי הספר ובשנים האחרונות נראית התייצבות. הנתונים שנאספו כשנתיים לאחר פרוץ משבר הקורונה מצביעים, במרבית המקרים על הרעה בדיווחי תלמידים דוברי עברית בכל שכבות הגיל (יסודי, חט"ב וחט"ע) ובדיווחי תלמידים דוברי ערבית בבתי ספר יסודיים. לעומת זאת, על פי רוב, בקרב תלמידי חט"ע דוברי ערבית נרשם שיפור ניכר במדדי האקלים והסביבה הפדגוגית וללא שינוי בחט"ב. בעקבות מגמות הדיווח הנבדלות בין דוברי העברית לדוברי הערבית התרחב הפער בין מגזרי השפה ולמעשה במרבית ההיבטים שנבדקו שיעורי הדיווח בקרב דוברי ערבית עולים באופן ניכר על אלו של דוברי עברית.

להלן תמונת המצב ממבט-על של האקלים והסביבה הפדגוגית כפי שהיא מדווחת על-ידי התלמידים בשנה"ל תשפ"ב:

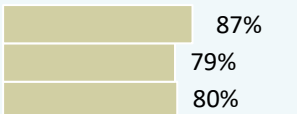
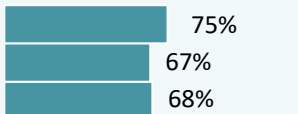
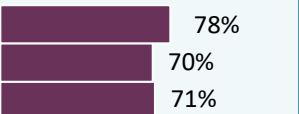
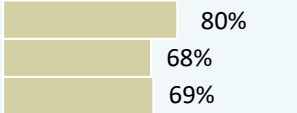
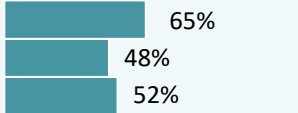
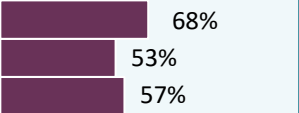

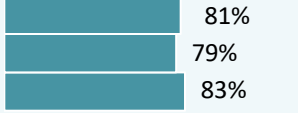
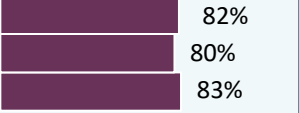
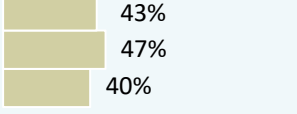
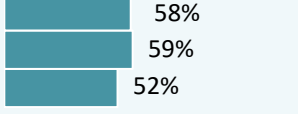
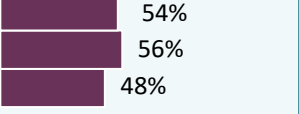
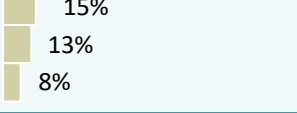
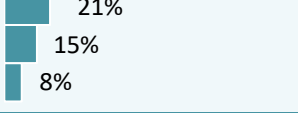
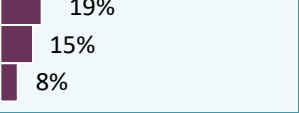
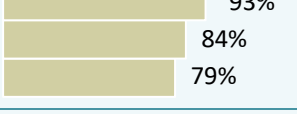
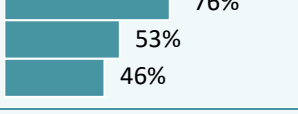
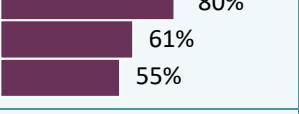
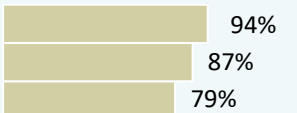
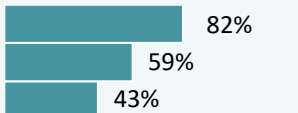
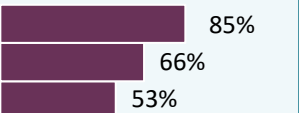
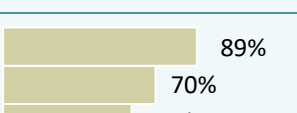
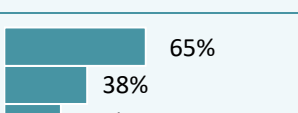
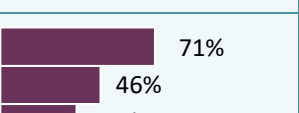
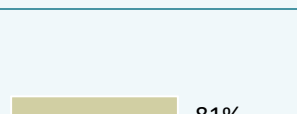
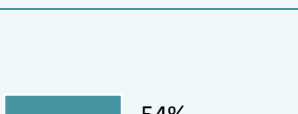
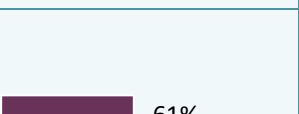
אקלים חינוכי בבית הספר: מרבית התלמידים (כ-70%) דיווחו על הרגשת שייכות לבית הספר, על יחסי קרבה ואכפתיות בינם לבין המורים ועל קשרים חברתיים טובים עם חבריהם. שיעורי הדיווח גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית ועל פי רוב בשכבות הגיל הנמוכות. לצד זאת, תלמידים דיווחו גם על התנהגות לא נאותה בכיתה כגון, הפרעות, התחצפיות ואיחורים (כ-50%) ובשיעורים גבוהים יותר בקרב דוברי עברית. כמו כן התלמידים דיווחו על חשיפה לאירועי אלימות. גילויי האלימות הנפוצים ביותר להם נחשפו התלמידים לפי דיווחיהם (כ-25%) הם קללות, העלבות ודחיפות, והנדירים יותר הם אלימות ברשת והחרמות (כ-6%). שיעורים גבוהים יותר של בנים דיווחו על אלימות על סוגיה השונים בהשוואה לבנות. בד בבד מרבית התלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי בית הספר עושה פעולות למניעת אלימות והסברה ביחס לגלישה בטוחה באינטרנט וברשתות החברתיות (כ-80%, כ-65% וכ-55% בהתאמה). עוד נמצא כי כ-70% מבין התלמידים בכיתות ה'ו', כ-45% מתלמידי ז'ט' ו-35% מתלמידי י"א דיווחו כי בבית הספר מעודדים אותם לשמור על אורח חיים פעיל ובריא.

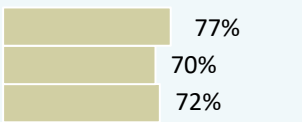
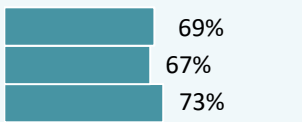
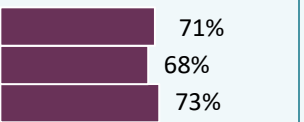
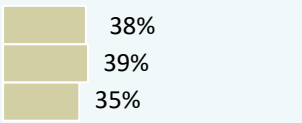
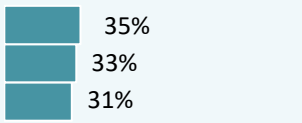
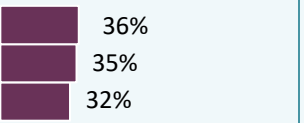
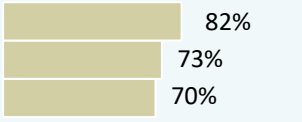
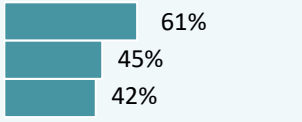
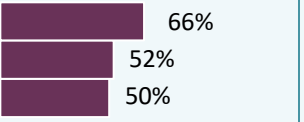
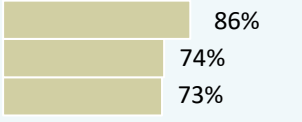
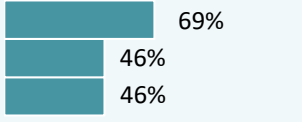
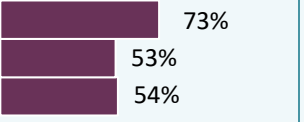
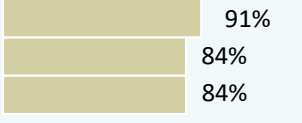
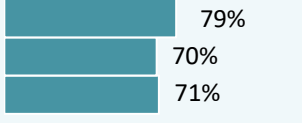
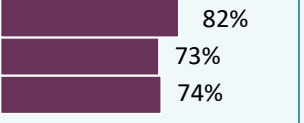
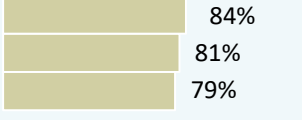
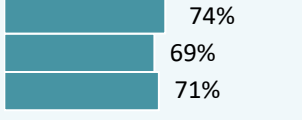
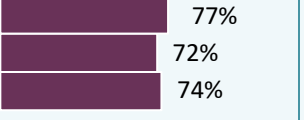
היבטים רגשיים-חברתיים: מרבית התלמידים (כ-70%) דיווחו כי הם מצליחים לפתור ויכוחים עם חברים, לכבוש את כעסם, להרגיע את עצמם ולהסביר איך הם מרגישים, אך כשליש דיווחו כי הם מתקשים להתמודד עם מצבי לחץ ובשיעור גבוה יותר בקרב בנות דוברות עברית. כ-55% מהתלמידים דיווחו כי בית ספרם עושה מאמצים לקידום מעורבות חברתית של תלמידים ובשיעורים גבוהים יותר בקרב דוברי ערבית.

סביבה פדגוגית: כ-75% מהתלמידים ציינו כי יש להם שליטה במגוון מיומנויות תקשוב ומידע, כמו חיפוש מידע באינטרנט, הימנעות מסכנות ברשת ושליטה בתוכנות למידה, וכ-75% דיווחו כי הם תופסים את עצמם כבעלי מיומנויות לומד עצמאי. כמו כן מרביתם (כ-70%) דיווחו על למידה ברורה באופן שעוזר להבין את החומר, פעילה ובשיתוף התלמידים בשיעור, יותר ביסודי מאשר בחט"ב וחט"ע. לעומת זאת, רק כמחצית דיווחו כי המורים מלמדים בצורה מעוררת עניין, כי מעדכנים אותם על מצבם הלימודי וכי המורים מתאימים את ההוראה ליכולות התלמידים. בכל ההיבטים הפדגוגיים שנבדקו שיעורי הדיווח בקרב דוברי ערבית עולים על אלו של דוברי עברית.

השפעות הקורונה: כ-50% מהתלמידים בחט"ב ובחט"ע דיווחו כי הקורונה השפיעה עליהם לרעה מבחינה לימודית וכ-40% מבחינה רגשית (יותר בקרב בנות ויותר ככל שעולים בשלבי החינוך. בנוסף, כ-30% ציינו כי הקורונה השפיעה עליהם לרעה מבחינה חברתית ו-40% ציינו שקורונה לא הייתה עליהם השפעה חברתית כלל. תלמידים ביסודי פחות הושפעו לרעה בשל תקופת הקורונה והלמידה מרחוק לפי דיווחיהם.

להלן נתוני המדדים המסכמים/היגדים בפילוח לפי דוברי עברית ודוברי ערבית בשנה"ל תשפ"ב:

דוברי ערבית	דוברי עברית	כלל בתי הספר		מדד מסכם/היגדים
 <p>87% 79% 80%</p>	 <p>75% 67% 68%</p>	 <p>78% 70% 71%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	תחושת שייכות
 <p>80% 68% 69%</p>	 <p>65% 48% 52%</p>	 <p>68% 53% 57%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים
 <p>88% 85% 86%</p>	 <p>81% 79% 83%</p>	 <p>82% 80% 83%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	קשרים חברתיים בין התלמידים
 <p>43% 47% 40%</p>	 <p>58% 59% 52%</p>	 <p>54% 56% 48%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	התנהגות לא נאותה של תלמידים בכיתה
 <p>15% 13% 8%</p>	 <p>21% 15% 8%</p>	 <p>19% 15% 8%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	מעורבות באירועי אלימות
 <p>93% 84% 79%</p>	 <p>76% 53% 46%</p>	 <p>80% 61% 55%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	"בבית הספר עושים פעולות רבות כדי למנוע אלימות וכדי לטפל בה" (היגד)
 <p>94% 87% 79%</p>	 <p>82% 59% 43%</p>	 <p>85% 66% 53%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	"בבית הספר מדברים איתנו על גלישה בטוחה ועל סכנות ופגיעות באינטרנט וברשתות החברתיות" (היגד)
 <p>89% 70% 59%</p>	 <p>65% 38% 26%</p>	 <p>71% 46% 35%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	קידום אורח חיים פעיל ובריא
 <p>81% 74%</p>	 <p>54% 46%</p>	 <p>61% 54%</p>	ז'ט' י.י"א	"בבית הספר מלמדים אותנו כיצד להימנע משימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים (כמו סיגריות, סיגריות אלקטרוניות, שתיית אלכוהול ושימוש בסמים)"- היגד

דוברי ערבית	דוברי עברית	כלל בתי הספר		מדד מסכם/ היגדים
 <p>77% 70% 72%</p>	 <p>69% 67% 73%</p>	 <p>71% 68% 73%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	מיומנויות רגשיות- חברתיות
 <p>38% 39% 35%</p>	 <p>35% 33% 31%</p>	 <p>36% 35% 32%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	קושי בהתמודדות עם מצבי לחץ
 <p>82% 73% 70%</p>	 <p>61% 45% 42%</p>	 <p>66% 52% 50%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	מאמצי בית הספר לקידום מעורבות חברתית של תלמידים
 <p>86% 74% 73%</p>	 <p>69% 46% 46%</p>	 <p>73% 53% 54%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	פרקטיקות הוראה- למידה-הערכה
 <p>91% 84% 84%</p>	 <p>79% 70% 71%</p>	 <p>82% 73% 74%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	מיומנויות לומד עצמאי
 <p>84% 81% 79%</p>	 <p>74% 69% 71%</p>	 <p>77% 72% 74%</p>	ה'ו' ז'ט' י.י"א	אוריינות תקשוב ומידע

תחושת שייכות – נתוני כלל בתי הספר

תחושת שייכות היא רגש בסיסי, המהווה מצע ראשוני לצמיחה ולהתפתחות, והיא מוגדרת כמידת ההרגשה של התלמידים כלפי הסביבה החברתית: עד כמה הסביבה בבית הספר מקבלת אותם, מכבדת, מכילה ותומכת בהם. תחושת שייכות גבוהה משפרת את התפקוד של התלמידים בבית הספר.

מדד מסכם: תחושת שייכות – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
טוב לי בבית הספר	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
אני מרגיש חלק מבית הספר	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
בית הספר שלי הוא מקום שנעים לי להיות בו	ה'ו' ז'ט' י'י"א	

תובנות עיקריות

ככלל, מרבית התלמידים (כ-80% ביסודי וכ-70% בחט"ב ובחט"ע) דיווחו על תחושת שייכות לבית הספר. רובם דיווחו כי טוב להם בבית הספר וכי הם מרגישים חלק מבית הספר. מעט פחות דיווחו כי בית הספר הוא מקום שנעים להיות בו. בקרב דוברי ערבית שיעורי הדיווח גבוהים יותר ביותר מ-10% בהשוואה לדוברי עברית בכל שלבי החינוך.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת הישנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות² בנושא זה. מסקר זה עולה:

- בקרב דוברי עברית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה משמעותית בנושא זה (כ-10% בבתי ספר יסודיים וכ-6% בחט"ב ובחט"ע) זאת לאחר מגמת שיפור מתונה בין השנים תשע"ח-תש"ף.
- בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה עלייה בנושא זה בחט"ע (5%) אחרי יציבות בשנים קודמות ואילו ביסודי ובחט"ב נרשמה יציבות לאחר ירידה בין השנים תשע"ח-תש"ף ביסודי ויציבות בחט"ב.

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

² ההיגדים בשנים קודמות בנושא זה היו: "אני אוהב להיות בבית הספר", "גם אילו הייתי יכול לא הייתי עובר לבית ספר אחר", "טוב לי בבית הספר".

יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים – נתוני כלל בתי הספר

ליחסי הגומלין בין המורים לתלמידים חשיבות רבה בתפקוד התלמידים ובהצלחתם. מערכת יחסים בין מורים לתלמידים המתבססת על אמון, כבוד, הוגנות ותקשורת טובה מאפשרת פניות רגשית ללמידה ומקדמת רכישת מיומנויות רגשיות, חברתיות ולימודיות בקרב התלמידים.

מדד מסכם: יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
<p>68% 53% 57%</p>		ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:
<p>68% 54% 59%</p>	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני תמיד יכול לפנות לאחד המורים שלי אם אני רוצה לשוחח על משהו שחשוב לי
<p>69% 55% 60%</p>	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני מרגיש שהמורים בבית הספר מקשיבים למה שיש לי לומר, גם אם זה לא קשור ללימודים
<p>75% 57% 58%</p>	ה'ו' ז'ט' י-י"א	למורים שלי אכפת ממני וממה שקורה לי, ולא רק בנוגע ללימודים
<p>64% 50% 53%</p>	ה'ו' ז'ט' י-י"א	כשהמורים מבטיחים שהם יטפלו במשהו הם מקיימים
<p>65% 51% 54%</p>	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים בבית הספר מתייחסים לכל התלמידים באופן שווה ולא מפלים בין תלמיד לתלמיד

תובנות עיקריות

כ-70% מהתלמידים ביסודי וכ-55% בחט"ב ובחט"ע דיווחו על יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים. ככלל, תמונת המצב בנושא של יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים חיובית יותר בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית (פער של כ-17% לטובת דוברי ערבית).

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת הישנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות³ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי עברית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה משמעותית בנושא זה (כ-11% בבתי ספר יסודיים וכ-5% בחט"ב ובחט"ע) זאת לאחר עלייה איטית בשנים תשע"ח-תש"ף ביסודי ומגמת יציבות בחט"ב ובחט"ע.**
- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה עלייה בנושא זה בחט"ע (7%) לאחר יציבות בשנים קודמות. ואילו ביסודי נרשמה המשך מגמת הירידה בין השנים ובחט"ב נרשמה המשך מגמת היציבות מתשע"ח.**

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

³ ההיגדים בשנים קודמות בנושא זה היו: "יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי", "כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי", "לרוב המורים אכפת ממני וממה שקורה לי ולא רק בקשר ללימודים", "לרוב המורים חשוב מאוד לדעת איך אני מרגיש בבית הספר ובכלל".

קשרים חברתיים בין התלמידים – נתוני כלל בתי הספר

אחד המרכיבים הבסיסיים במרקם היחסים בין באי בית הספר הם הקשרים החברתיים בין התלמידים לבין עצמם. מערכת יחסים טובה ומכבדת בין התלמידים לחבריהם תורמת לשיתוף פעולה ביניהם, לתקשורת חיובית וליצירת אקלים כיתה מיטבי ואווירה לימודית טובה.

מדד מסכם: קשרים חברתיים בין התלמידים – תשפ"ב		ה'ו' ז'ט' י-י"א
<p>ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:</p> <p>א. יחסים חיוביים בין התלמידים לחבריהם</p>		
		ה'ו' ז'ט' י-י"א
		ה'ו' ז'ט' י-י"א
		ה'ו' ז'ט' י-י"א
<p>ב. מיומנויות חברתיות של תלמידים</p>		
		ה'ו' ז'ט' י-י"א
		ה'ו' ז'ט' י-י"א

תובנות עיקריות

כ-80% מהתלמידים בכל שכבות הגיל דיווחו על קשרים חברתיים טובים בין התלמידים, בקרב דוברי ערבית בשיעור יותר גבוה בהשוואה לדוברי עברית (כ-5%). מרבית התלמידים (כ-90%) דיווחו שיש להם עם מי להיות בהפסקות ושיש להם בבית הספר חבר שאפשר לסמוך עליו. כ-80% דיווחו שיש להם מיומנויות חברתיות (יודעים כיצד לרכוש חברים ולהסתדר איתם גם כשיש דעות מנוגדות), ורק כ-70% דיווחו על אוירה טובה בין התלמידים בכיתה ויותר בחט"ע מאשר ביסודי וחט"ב בקרב דוברי עברית.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת השנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁴ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- בקרב דוברי עברית: **בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה משמעותית** בבתי ספר יסודיים (כ-7%), **ירידה קלה** בחט"ב (3%) ו**יציבות** בחט"ע. זאת לאחר עלייה איטית בשנים תשע"ח-תש"ף ביסודי ובחט"ב ומגמת יציבות בחט"ע.
- בקרב דוברי ערבית: **בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה עלייה בנושא זה** בחט"ע (8%) לאחר יציבות בשנים קודמות. **ואילו ביסודי ובחט"ב נרשמה יציבות לאורך השנים שהמשיכה גם בתשפ"ב.**

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁴ ההיגדים בשנים קודמות בנושא זה היו: "לרוב התלמידים בכיתה שלי יש עם מי להיות בהפסקות", "לתלמידים בכיתה אכפת זה מזה", "בכיתה שלי יש אוירה טובה בין התלמידים".

התנהגות לא נאותה של תלמידים בכיתה – נתוני כלל בתי הספר

דפוסי ההתנהגות של התלמידים בשיעורים משפיעים באופן ישיר על האווירה הלימודית בכיתה. התנהגות לא נאותה של תלמידים בשיעור מפריעה למהלך השיעור, מונעת ניצול של זמן השיעור ללמידה ויוצרת חוסר שקט ומתח שאינם מאפשרים למידה. ההיגדים מבטאים התנהגות לא רצויה של התלמידים ומנוסחים באופן שלילי, ולכן ככל ששיעורי ההסכמה גבוהים יותר הם מצביעים על מצב שלילי יותר.

מדד מסכם: התנהגות לא נאותה של תלמידים בכיתה – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א	54% 56% 48%
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
לעיתים קרובות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד	ה'ו' ז'ט' י-י"א	57% 56% 45%
בכיתה שלי יש תלמידים שמתחצפים למורים	ה'ו' ז'ט' י-י"א	58% 58% 45%
פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מאחרים או לא מגיעים לשיעורים	ה'ו' ז'ט' י-י"א	48% 54% 54%

תובנות עיקריות

כ-50% מהתלמידים דיווחו על התנהגות לא נאותה של תלמידים בכיתה. שיעורי דיווח גבוהים יותר נרשמו בכיתות ה'ו' (כ-55%) בכל מה שקשור להפרעות ללמידה ולהתחצפות ואילו שיעורי דיווח נמוכים באופן יחסי נרשמו בקרב תלמידי י-י"א (45%). בכל מה שקשור לאיחורים או לאי הגעה התמונה הפוכה ושיעורי הדיווח של תלמידי י-י"א גבוהים יחסית בהשוואה לתלמידי ה'ו' (54% למול 48% בהתאמה). שיעורי הדיווח בקרב תלמידי ז'ט' הן באשר להפרעות ללמידה והן באשר לאיחורים ואי הגעה לשיעורים גבוהים ועומדים על כ-55%.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת הישנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁵ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי עברית: בהשוואה בין שנה"ל לתשפ"ב נצפתה ירידה משמעותית בבתי ספר יסודיים** בנושא זה (כ-14%) זאת לאחר יציבות בשנים תשע"ח-תש"ף. בחט"ב ובחט"ע נרשמה יציבות בין תש"ף לתשפ"ב הממשיכה מגמת יציבות מתשע"ח.
- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל לתשפ"ב נצפתה ירידה של 5% בבתי ספר יסודיים** זאת בהמשך למגמת ירידה מתשע"ח. בחט"ב נרשמה יציבות בין תש"ף לתשפ"ב הממשיכה מגמה זו מתשע"ח ואילו בחט"ע נרשמה עלייה משמעותית (10%) בתשפ"ב הממשיכה מגמת עלייה מתשע"ב.

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁵ ההיגדים בשנים קודמות בנושא זה היו: "לעיתים רחוקות התלמידים עושים רעש ובלגן בכיתה ומפריעים ללמוד", "בכיתה שלי אין תלמידים שמתחצפים למורים", "התלמידים בכיתה שלי מתייחסים בכבוד למורים", "המורים לא צריכים לחכות הרבה זמן בתחילת השיעור עד שהתלמידים מפסיקים להרעיש".

מעורבות באירועי אלימות – נתוני כלל בתי הספר

אחד המרכיבים העיקריים של אקלים חינוכי מיטבי הוא תחושת הביטחון של התלמידים בבית הספר. היעדר אלימות ותחושת ביטחון מאפשרים לתלמידים להתפתח וללמוד באופן מיטבי. המדד המסכם "מעורבות באירועי אלימות" בוחן היבטים שונים של אלימות להם נחשפו התלמידים. ההיגדים מבטאים התנהגות לא רצויה של התלמידים ומנוסחים באופן שלילי ולכן ככל ששיעורי ההסכמה גבוהים יותר הם מצביעים על מצב שלילי יותר.

מדד מסכם: מעורבות באירועי אלימות – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א	19% 15% 8%
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
בחודש האחרון מישהו מהתלמידים העליב אותי או קילל אותי או צחק עליי כדי לפגוע בי	ה'ו' ז'ט' י-י"א	43% 33% 18%
בחודש האחרון מישהו מהתלמידים דחף אותי	ה'ו' ז'ט' י-י"א	34% 24% 11%
בחודש האחרון מישהו מהתלמידים נתן לי מכות או סטירות או בעיטות במטרה לפגוע בי	ה'ו' ז'ט' י-י"א	19% 12% 6%
בחודש האחרון מישהו מהתלמידים הפיץ עליי שמועות או שקרים כדי לפגוע בי	ה'ו' ז'ט' י-י"א	17% 15% 10%
בחודש האחרון מישהו מהתלמידים השתמש ברשתות החברתיות כדי לפגוע בי (לדוגמה: העליב, חסם אותי, הפיץ עליי שמועות או הפיץ תמונה מעליבה שלי)	ה'ו' ז'ט' י-י"א	8% 8% 5%
בחודש האחרון אחד התלמידים איים שיפגע בי בבית הספר או אחרי הלימודים	ה'ו' ז'ט' י-י"א	10% 6% 4%
בחודש האחרון הטילו עליי 'חרם'	ה'ו' ז'ט' י-י"א	5% 4% 3%

תובנות עיקריות

- לפי דיווחי התלמידים סוג האלימות הנפוץ בבית הספר הוא **אלימות מילולית** כמו קללות, העלבות ולעג. כ-40% בקרב תלמידי ה'ו', כ-30% בקרב תלמידי ז'ט' וכ-20% בקרב תלמידי י'י"א דיווחו כי נחשפו לאלימות מילולית. גם **דחיפות** דווחו בשיעורים גבוהים (אם כי בשיעורים נמוכים יחסית בהשוואה לאלימות מילולית): כשליש בקרב תלמידי ה'ו', כרבע בקרב תלמידי ז'ט' וכעשירית בקרב תלמידי י'י"א. בשני המקרים נצפו שיעורי דיווח גבוהים יותר בקרב תלמידים דוברי עברית בהשוואה לתלמידים דוברי ערבית.
- סוגי אלימות שפחות נפוצים בבית הספר הם **מכות וסתירות** מצד אחד ו**הפצת שמועות או שקרים** מצד אחר – בשני המקרים שיעורי הדיווח של תלמידי ה'ו' עומדים על כ-18%, של תלמידי ז'ט' על כ-14% ושל תלמידי י'י"א על כ-8%, ברוב המקרים ללא הבדלים משמעותיים בין דוברי עברית לדוברי ערבית.
- סוגי האלימות הכי פחות נפוצים בקרב התלמידים הם **פגיעה ברשת, החרמות ואיומים**. כ-8% מתלמידי ה'ו', כ-6% מתלמידי ז'ט' וכ-4% מקרב תלמידי י'י"א דיווחו על סוגי אלימות אלו, ללא הבדל בין דוברי עברית לערבית למעט חרמות שדווח פי 4 יותר בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית.
- בהשוואה לפי מגדר, נרשמו שיעורי דיווח גבוהים יותר על מעורבות באירועי אלימות בקרב בנים בהשוואה לבנות הן בקרב דוברי עברית והן בקרב דוברי ערבית ובכל שלבי החינוך.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת הישנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר ניטור אלימות) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁶ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי עברית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתשע"ט נצפתה עליה ברמת האלימות המתונה והקשה** בבתי ספר יסודיים (כ-4%) זאת לאחר ירידה בשנים האחרונות. בחט"ב ובחט"ע **מגמת היציבות** ממשיכה גם בתשפ"ב.
- **בקרב דוברי ערבית: לאחר מגמת שיפור בנתוני האלימות המתונה וקשה בשנים האחרונות, נצפתה תשפ"ב יציבות** בבתי ספר יסודיים, עליה בחט"ב והמשך ירידה בחט"ע.

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁶ ההיגדים בשנים קודמות בנושא זה היו: **אלימות מתונה**: "תלמיד איים שיפגע בך בבית הספר או אחרי הלימודים", "תלמיד תפס ודחף אותך במטרה לפגוע בך", "קיבלת בעיטה או אגרוף מתלמיד שרצה לפגוע בך". **אלימות קשה**: "תלמיד נתן לך מכות חזקות מאוד", "היית מעורב במכות וכתוצאה מכך נפצעת והיית זקוק לטיפול רפואי", "תלמיד סחט ממך באיומים כסף, אוכל או דברי ערך", "תלמיד איים עליך בסכין או באולר ואתה ראית את הסכין או האולר".

מאמצי בית הספר למניעת אלימות ופגיעה ברשת – נתוני כלל בתי הספר

לצד הדיווחים שהוצגו על היבטים שונים של אלימות במרחב הבית ספרי והאינטרנטי, חשוב לבחון את המאמצים שעושים בתי הספר כדי לעודד את תחושת המוגנות והביטחון של התלמידים. הנתונים שיוצגו בפרק זה עוסקים בחיזוק תחושת המוגנות בסביבת בית הספר וברשת האינטרנט.

מאמצי בית הספר למניעת אלימות ופגיעה ברשת – תשפ"ב (ללא מדד מסכם)		
<p>80% 61% 55%</p>	ה'ו' ז'ט' י'י"א	בבית הספר עושים פעולות רבות כדי למנוע אלימות וכדי לטפל בה
<p>85% 66% 53%</p>	ה'ו' ז'ט' י'י"א	בבית הספר מדברים איתנו על גלישה בטוחה ועל סכנות ופגיעות באינטרנט וברשתות החברתיות

תובנות עיקריות

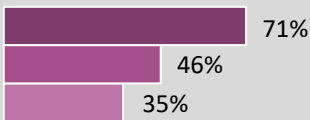
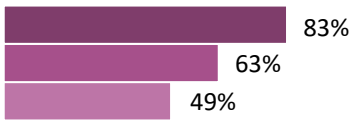
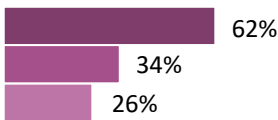
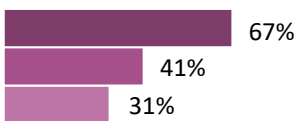
כ-80% מבין התלמידים בכיתות ה'ו', כ-65% מבין התלמידים בכיתות ז'ט' וכ-55% מבין התלמידים בכיתות י'י"א דיווחו כי בבית הספר עושים פעולות למניעת אלימות וכי מדברים איתם על גלישה בטוחה ועל סכנות ופגיעות באינטרנט וברשתות החברתיות. בחינת דיווחי התלמידים מגלה פערים גדולים בין דוברי עברית לדוברי ערבית לטובת האחרונים. בכיתות ה'ו' הפער עומד על כ-15% ובכיתות ז'ט' הפער עומד על כ-30%. בהשוואה לפי מגדר ככלל לא נרשמו הבדלים משמעותיים בין בנים לבנות.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

מאמצי בית הספר לקידום אורח חיים פעיל ובריא – נתוני כלל בתי הספר

המדד המסכם "מאמצי בית הספר לקידום אורח חיים פעיל ובריא" בוחן את המידה שבה בית הספר מעודד את התלמידים להשתתף בפעילות גופנית ולצרוך מזון מזין ובריא.

מדד מסכם: מאמצי בית הספר לקידום אורח חיים פעיל ובריא – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י'י"א
	
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:	
בבית הספר מעודדים אותנו לעשות פעילות גופנית	ה'ו' ז'ט' י'י"א
	
בבית הספר מעודדים אותנו לאכול אוכל בריא	ה'ו' ז'ט' י'י"א
	
בבית הספר מלמדים אותנו כיצד לשמור על אורח חיים בריא (כמו מה מומלץ לאכול וחשיבותם של הרגלי שינה נכונים, פעילות גופנית והימנעות מעישון)	ה'ו' ז'ט' י'י"א
	

תובנות עיקריות

כ-70% מבין התלמידים בכיתות ה'ו', כ-45% מבין התלמידים בכיתות ז'ט' ו-35% מבין התלמידים בכיתות י'י"א דיווחו כי בבית הספר מעודדים אותם לשמור על אורח חיים פעיל ובריא. בחינת דיווחי התלמידים מגלה פערים של כ-30% בין דוברי עברית לדוברי ערבית לטובת האחרונים. עיון בהיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמד, כי שיעורים גבוהים יותר של תלמידים בכל שכבות הגיל דיווחו כי מעודדים אותם לעשות פעילות גופנית בהשוואה לאכילת מזון מזין ובריא (פער של כ-30% יותר בקרב דוברי עברית ושל כ-10% יותר בקרב דוברי ערבית).

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

מניעת שימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות – נתוני כלל בתי הספר

התלמידים בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות נשאלו בנוסף גם על מאמצי בית הספר למניעת שימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים.

מניעת שימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים בחט"ב ובחט"ע – תשפ"ב		
	<p>ז'ט' י'י"א</p>	<p>בבית הספר מלמדים אותנו כיצד להימנע משימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים (כמו סיגריות, סיגריות אלקטרוניות, שתיית אלכוהול ושימוש בסמים)*</p>

תובנות עיקריות

כ-60% מבין התלמידים בשכבות הגיל ז'ט' וכ-55% מבין התלמידים בשכבות הגיל י'י"א דיווחו כי בבית הספר לימדו אותם כיצד להימנע משימוש בחומרים מסוכנים ומזיקים. גם בהיגד זה נצפו פערים גדולים של כ-30% בשיעורי הדיווח בין דוברי עברית לדוברי ערבית לטובת האחרונים. לא נרשמו הבדלים לפי מגדר בשיעורי הדיווח על ההיגד.

[לפרוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

היגד זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

מיומנויות רגשיות-חברתיות – נתוני כלל בתי הספר

מיומנויות רגשיות-חברתיות הן מיומנויות הנוגעות להתנהלות הפרט עם עצמו ועם סביבתו. מיומנויות רגשיות מסייעות לאדם לזהות את רגשותיו, לבטא אותם ולשלוט בהם, וכן להבין רגשות של אחרים ולגלות אמפתיה כלפיהם. מיומנויות חברתיות מסייעות לפרש נכון התנהגויות של אחרים, לנווט בעילות במצבים חברתיים ולקיים אינטראקציות חיוביות עם אחרים.

מדד מסכם: מיומנויות רגשיות-חברתיות – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א				
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:					
<table border="1"> <tr><td>71%</td></tr> <tr><td>68%</td></tr> <tr><td>73%</td></tr> </table>	71%	68%	73%	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני מצליח לפתור ויכוחים עם חברים
71%					
68%					
73%					
<table border="1"> <tr><td>74%</td></tr> <tr><td>76%</td></tr> <tr><td>81%</td></tr> </table>	74%	76%	81%	ה'ו' ז'ט' י-י"א	גם אם אני כועס אני מצליח לא להתפרץ
74%					
76%					
81%					
<table border="1"> <tr><td>65%</td></tr> <tr><td>61%</td></tr> <tr><td>65%</td></tr> </table>	65%	61%	65%	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני יודע מה אני צריך לעשות כדי להירגע
65%					
61%					
65%					
<table border="1"> <tr><td>77%</td></tr> <tr><td>74%</td></tr> <tr><td>77%</td></tr> </table>	77%	74%	77%	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני יודע להסביר איך אני מרגיש (למשל כשאני כועס, עצוב או שמח)
77%					
74%					
77%					
<table border="1"> <tr><td>67%</td></tr> <tr><td>61%</td></tr> <tr><td>67%</td></tr> </table>	67%	61%	67%	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
67%					
61%					
67%					

תובנות עיקריות

כ-70% מהתלמידים בכל שכבות הגיל (ה'י"א) דיווחו כי הם מצליחים להשתמש במיומנויות רגשיות-חברתיות בכל הנוגע לישוב סכסוכים, ויסות רגשי ושיתוף ברגשות בשיעור גבוה יותר בקרב תלמידי י-י"א ונמוך יותר בקרב תלמידי ז'ט'. נמצאו הבדלים בין דוברי עברית לדוברי ערבית רק בקרב תלמידי ה'ו' לטובת האחרונים (בפער של כ-10%). בהשוואה לפי מגדר לא נרשמו הבדלים משמעותיים בין בנים לבנות.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

קושי בהתמודדות עם מצבי לחץ – נתוני כלל בתי הספר

כל אחד נתקל במצבי קושי ומשבר במהלך חייו. היכולת של הפרט להתמודד בהצלחה עם מצבי לחץ ותסכול, להתאושש בקלות יחסית מכישלונות ולהסתגל למצבים חדשים מעידה על חוזק נפשי. גישה חיובית לחיים, אמונה עצמית ביכולת, ותחושת שליטה תורמות כולן ליכולת להתמודד עם קשיים. ההיגדים מנוסחים באופן שלילי ולכן ככל ששיעורי ההסכמה גבוהים יותר הם מצביעים על מצב שלילי יותר.

מדד מסכם: קושי בהתמודדות עם מצבי לחץ – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
קשה לי להתמודד עם לחץ בלימודים	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
קשה לי להתמודד עם כישלונות או טעויות	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
כשיש שינויים בשגרת היום-יום שלי אני נלחץ	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
קשה לי לקבל דעות שונות משלי	ה'ו' ז'ט' י-י"א	

תובנות עיקריות

כשליש מהתלמידים בכל שכבות הגיל (ה'י"א) דיווחו כי יש להם קשיים בהתמודדות עם מצבי לחץ. במדד זה לא נרשמו הבדלים בין דוברי עברית לדוברי ערבית למעט תלמידי ז'ט' דוברי ערבית שדיווחו בשיעור גבוה יותר על קושי בהתמודדות בהשוואה לדוברי עברית (39% למול 33% בהתאמה). מרבית התלמידים (כ-50%) דיווחו שקשה להם להתמודד עם לחץ בלימודים, כ-40% דיווחו שקשה להם להתמודד עם טעויות, כ-25% דיווחו שקשה להם להתמודד עם שינויים בשגרת היום-יום שלהם וכ-20% דיווחו שקשה להם לקבל דעות שונות משלהם (בפער של 10% בין היסודי לחט"ע).

בהשוואה לפי מגדר, בקרב דוברי עברית שיעורי הדיווח של בנות על קשיים בהתמודדות עם מצבי לחץ היו גבוהים יותר מאלו של הבנים (בעיקר בשכבות הגיל ז'י"א).

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

מאמצי בית הספר לקידום מעורבות חברתית של תלמידים – נתוני כלל בתי הספר

בית הספר והקהילה הם בין הזירות המרכזיות שבהן אפשר לקדם את מימושם של ערכים ומיומנויות בחיי היום יום ולעודד התפתחות של בוגרים מעורבים וערכיים. תרגומם של ערכים ומיומנויות אלו הלכה למעשה בא לידי ביטוי במתן תפקידים לתלמידים בבית הספר, בחשיפתם לפעולות של תרומה לקהילה (קהילת בית הספר, השכונה, העיר) ובעידודם ליזמות חברתית.

מדד מסכם: מאמצי בית הספר לקידום מעורבות חברתית של תלמידים – תשפ"ב		ה'ו' ז'ט' י-י"א
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
עידוד תלמידים למעורבות חברתית וקהילתית		
		בבית הספר יש הרבה פעילויות של תלמידים למען הקהילה והחברה (כמו טיפוח ושמירה על הסביבה, עזרה לאזרחים ותיקים וילדים עם צרכים מיוחדים)
		בית הספר מעודד את התלמידים להשתתף בפעילויות לפיתוח מנהיגות כמו ועדות בית ספריות, מנהיגות צעירה, מועצת התלמידים, תנועות וארגוני נוער
		בית הספר מעודד תלמידים ליזום פעילויות לטובת בית הספר או הקהילה
שותפות תלמידים בקבלת החלטות בבית הספר		
		אני יכול להשפיע על קבלת החלטות בנושאים לימודיים (כמו לבחור מה ללמוד, איך ללמוד וכיצד להיבחן)
		אני יכול להשפיע על קבלת החלטות בנושאים חברתיים (כמו פעילות בהפסקות, טקסים וטיולים בית ספריים ונושאים לדיון בשיעורי חינוך)

תובנות עיקריות

כ-65% מהתלמידים בשכבת הגיל ה'ו' וכ-50% בשכבות הגיל ז'-י"א דיווחו כי בית ספרם עושה מאמצים לקידום מעורבות חברתית של תלמידים (יותר בקרב דוברי ערבית בפער של כ-25%). שיעורים גבוהים יותר של תלמידים דיווחו על עידודם להשתתפות בפעילויות למען בית הספר והקהילה ולפיתוח מנהיגות בהשוואה לשותפות תלמידים בקבלת החלטות.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת הישנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁷ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה בנושא זה (בבתי ספר יסודיים 10%, בחט"ב 7% וביסודי 3%) זאת לאחר יציבות בשנים תשע"ה-תש"ף.**
- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין תשפ"ב לתש"ף נרשמה ירידה בבתי ספר יסודיים (4%), יציבות בחט"ב ועלייה משמעותית של 9% בחט"ע – כל זאת לאחר יציבות החל מתשע"ח.**

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁷ ההיגדים בשנים קודמות היו: "בבית הספר מעודדים תלמידים לגלות מנהיגות (למשל: להתנדב למועצת התלמידים, ליזום פרויקטים של שיפור בית ספרי ועוד)", "בבית הספר מעודדים את התלמידים להיות חברים בתנועת נוער", "בית הספר מעודד אותי לקחת חלק פעיל בחיים האזרחיים (כמו להתעניין בנושאים שעל סדר היום הציבורי בקהילה ובמדינה וכו')", "בית הספר מעודד אותי לעזור בפעילות התנדבותית למען הקהילה", "בית הספר מעודד אותי לקחת חלק במסגרות למעורבות חברתית (כמו מועצת תלמידים, חונכות וכו')".

פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה – נתוני כלל בתי הספר

כדי לטפח תלמידים שיוכלו להתמודד בהצלחה עם אתגרי המאה ה-21, על פרקטיקות ההוראה-למידה-הערכה לעבור מהנחלה של ידע וזיכרון של עובדות להבנה מעמיקה של רעיונות ומושגים ולפיתוח כישורי חשיבה גבוהה. בנושא זה נבדקו קיומן של מגוון פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה, החל מהוראה ברורה, דיפרנציאלית ומעניינת, המשך במתן משוב מקדם למידה לתלמיד ובאמונה ביכולת התלמיד וכלה בעירוב התלמידים באופן פעיל בלמידה, בעידוד חשיבה יצירתית ובקישור בין תחומים שונים ועוד.

פירוט המדד המסכם והיגדיו מוצג בעמוד הבא.

תובנות עיקריות

כ-75% מבין התלמידים בשכבת הגיל ה'ו' וכ-55% מבין התלמידים בשכבות הגיל ז'-י"א דיווחו כי בבית ספרם משתמשים בפרקטיקות הוראה-למידה-הערכה מתקדמות. במדד זה נרשמו שיעורי דיווח גבוהים יותר של כ-25% בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי עברית. עיון בהיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמד כי הפרקטיקות הנפוצות ביותר בשיעורים היו הפעלה ושיתוף של התלמידים בלמידה, עידוד תלמידים להביע את דעתם (גם אם היא שונה מהמקובל), ומתן תחושה לתלמידים שהם יכולים להצליח בלימודים. עם זאת, הוראה מעניינת המותאמת לתלמיד ועדכונה על מצבו הלימודי דווח בשיעורים נמוכים יותר.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת השנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁸ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה משמעותית בבתי ספר יסודיים** בנושא זה (11%) זאת לאחר יציבות בשנים תשע"ח-תש"ף. בחט"ב ובחט"ע נרשמו ירידות נמוכות יותר (4%) גם כן לאחר יציבות בשנים תשע"ח-תש"ף.
- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה של 5% בבתי ספר יסודיים** זאת לאחר מגמת ירידה מתשע"ח. בחט"ב נרשמה יציבות בתשפ"ב הממשיכה מגמה זו מתשע"ח ואילו בחט"ע נרשמה עלייה (5%) הבאה בהמשך למגמת יציבות מתשע"ח.

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁸ ההיגדים בשנים קודמות היו: "המורים בבית הספר מכוונים אותנו ללמוד בדרכים שונות, כגון עבודות חקר, ביצוע תצפיות, למידה המבוססת על פרויקטים וכו'", "המורים בבית הספר מעריכים את העבודה שלנו לא רק על פי ההישגים במבחנים אלא גם על פי מידע אחר (למשל: עבודת חקר שעשיתי, תצפית שערכתי, פרויקט שעשיתי וכו')", "כלל, אני מרגיש שהמורים בבית הספר מעודדים אותנו להיות פעילים במהלך הלמידה: לשאול שאלות, להציג את עבודתנו בפני הכיתה, לצאת לפעילויות לימוד מחוץ לכיתה וכו'", "במהלך השיעורים המורים בבית הספר מקשרים את החומר הנלמד לנושאים נוספים (למשל למקצועות אחרים, לאירועים בחדשות וכו')", "רוב המורים מטילים עלינו משימות של עבודה משותפת עם תלמידים אחרים", "תלמידים בכיתתי עובדים על משימות שונות באופן עצמאי במסגרת השיעורים".

	ה'ו' ז'ט' י-י"א	מדד מסכם: פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה – תשפ"ב
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים מלמדים באופן שעוזר לי להבין את החומר
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	האופן שבו המורים מלמדים מעורר בי רצון להקשיב וללמוד
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים נותנים לתלמידים משימות לפי יכולת הלמידה שלהם
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	כשהמורים מחזירים לי עבודה או מבחן, הם כותבים ליד התשובות מה נכון ומה צריך לשפר
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים מקפידים לעדכן אותי ולשוחח איתי על מצבי בלימודים
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים נותנים לי תחושה שאני יכול להצליח בלימודים
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	התלמידים פעילים במהלך הלמידה, לדוגמה: שואלים שאלות, מציגים עבודה לפני הכיתה, מבטאים את דעותיהם או מעלים רעיונות
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים מעודדים אותנו להציע פתרונות רבים ושונים לאותה שאלה או בעיה
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים מעודדים אותנו להביע את דעתנו גם אם היא שונה ממה שאחרים חושבים או ממה שלמדנו
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	המורים מקשרים את החומר הנלמד לנושאים נוספים, למשל למקצועות אחרים, לאירועים בחדשות, לחיי היום-יום וכו'

מיומנויות לומד עצמאי – נתוני כלל בתי הספר

למידה עצמאית היא תהליך שבו הלומד לוקח אחריות על תהליך הלמידה שלו או על חלקו. זהו תהליך אקטיבי שהתלמיד פועל בו כסוכן הלמידה של עצמו תוך מודעות לתהליך: הוא מתכנן ומנהל את הלמידה, מתבונן על מעשיו, מעריך את מצבו ומכוון את פעולותיו בהתאם. התהליך נשען על יכולות קוגניטיביות ועל מיומנויות רגשיות- חברתיות של התלמיד.

מדד מסכם: מיומנויות לומד עצמאי – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
אני מתכנן את הזמן שלי כך שאספיק להכין את כל המטלות שיש לי	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
כשאני טועה במבחן או במשימה אני בודק איך אני יכול ללמוד מהטעויות שלי לפעם הבאה	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
אני יודע במה אני טוב ובמה אני צריך להשתפר בלימודים	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
אני מאמין ביכולות שלי להצליח בלימודים	ה'ו' ז'ט' י'י"א	
אני מוכן להשקיע מאמצים רבים כדי להצליח בלימודים	ה'ו' ז'ט' י'י"א	

תובנות עיקריות

כ-80% מבין התלמידים בשכבת הגיל ה'ו' וכ-75% מבין התלמידים בשכבות הגיל ז'ט' ו-י'י"א דיווחו כי הם תופסים את עצמם כלומדים עצמאיים. בקרב תלמידים דוברי ערבית נרשמו שיעורי דיווח גבוהים יותר על המדד בפער של כ-12% בהשוואה לדוברי עברית. עיון בהיגדים המרכיבים את המדד המסכם מלמד כי מרבית התלמידים (בין 80% ל-90%) דיווחו שהם יודעים במה הם טובים ובמה הם צריכים להשתפר, שהם מאמינים ביכולותיהם ושהם מוכנים להשקיע מאמצים רבים בלימודים. שיעורים פחותים יותר של תלמידים (כ-70%) דיווחו שהם בודקים כיצד הם יכולים ללמוד מהטעויות של עצמם ושיעורים נמוכים עוד יותר (כ-60%) דיווחו שהם מתכננים את הזמן כך שיספיקו להשלים את כל מטלותיהם. בהשוואה לפי מגדר לא נרשמו הבדלים משמעותיים בין בנים לבנות בשיעורי הדיווח על המדד המסכם.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.

אוריינות תקשוב ומידע – נתוני כלל בתי הספר

בשנים האחרונות דור העתיד נדרש לתפקד בסביבות דיגיטליות חדשות ומשתנות ולהתנהל מול כמות רבה של מידע. פריצת גבולות זמן ומקום הלמידה מאפשרת להתאים את טכנולוגיות התקשוב וההוראה בבית הספר לצורכי התלמידים ולזמן להם אפשרויות רבות ללמידה מעמיקה ומשמעותית בתוך בית הספר ומחוצה לו.

מדד מסכם: אוריינות תקשוב ומידע – תשפ"ב	ה'ו' ז'ט' י-י"א	
ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם:		
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני שולט היטב בתוכנות שאני צריך כדי לבצע משימות לימודיות (למשל תוכנות וורד, פאוור פוינט וכד')
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני שולט היטב בתוכנות למידה מרחוק שבהן משתמשים אצלנו בבית הספר (למשל זום, גוגל מיט וכד')
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני מצליח למצוא באינטרנט מידע שאני זקוק לו לצורכי לימודים
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני יודע לבדוק אם המידע שאני מוצא באינטרנט נכון ומהימן
	ה'ו' ז'ט' י-י"א	אני יודע כיצד להימנע מסכנות באינטרנט וברשתות החברתיות (למשל פגיעה בפרטיות שלי, חשיפה לתכנים פוגעניים ומידע מזויף)

תובנות עיקריות

77% מבין התלמידים בשכבת הגיל ה'ו' וכ-70% בשכבות הגיל ז'-י"א דיווחו כי הם שולטים במיומנויות תקשוב ומידע. בקרב תלמידים דוברי ערבית נרשמו שיעורי דיווח גבוהים יותר בכ-10% בהשוואה לדוברי עברית. מרבית התלמידים (כ-85%) דיווחו שהם יודעים כיצד להימנע מסכנות באינטרנט, כ-75% דיווחו שהם שולטים היטב בתוכנות של אופיס ובתוכנות של למידה מרחוק, ושהם מצליחים למצוא באינטרנט מידע לו הם זקוקים לצורכי לימודים ורק כ-65% דיווחו שהם יודעים לבדוק אם המידע שהם מוצאים באינטרנט נכון ומהימן.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

השוואה בין שנים

מכיוון שזו השנה הראשונה בה הועבר השאלון במתכונתו החדשה, נוסח ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם אינו זהה לנוסח ההיגדים שהועברו במתכונת השנה של השאלון, ולכן לא ניתן לערוך השוואה בין השנים. כדי לאפשר השוואה הועבר השנה סקר נוסף למדגם מייצג של בתי ספר (סקר גישור) הכולל היגדים כפי שנשאלו בשנים קודמות⁹ בנושא זה. מסקר זה עולה:

- **בקרב דוברי עברית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה בבתי ספר יסודיים (5%) לאחר עלייה בשנים תשע"ח-תש"ף. בחט"ב ובחט"ע נרשמו עליות (3% ו-7% בהתאמה) הממשיכות עליות בשנים תשע"ח-תש"ף.**
- **בקרב דוברי ערבית: בהשוואה בין שנה"ל תשפ"ב לתש"ף נצפתה ירידה של 5% בבתי ספר יסודיים, בחט"ב נרשמה יציבות ואילו בחט"ע נרשמה עלייה משמעותית של 9% לאחר מגמת עלייה מתשע"ו.**

[לפירוט נוסף ראה דוח נתוני אקלים וסביבה פדגוגית בשנים תשע"ב-תשפ"ב – סקר מדגמי.](#)

⁹ ההיגדים בשנים קודמות היו: "אתה מבצע משימות של חיפוש מידע באינטרנט", "אתה מבצע משימות של עיבוד מידע והצגתו באמצעות המחשב (למשל: וורד, אקסל, הכנת מצגת וכד')", "אתה מבצע משימות של לימוד ותרגול באמצעות המחשב באתרים לימודיים (הכוונה למשל לפתרון תרגילים במתמטיקה או באנגלית או במקצוע אחר באמצעות מחשב)", "אתה מבצע משימות של היבחות באמצעות המחשב (למשל: מבחן או בוחן באמצעות המחשב)".

השלכות הקורונה – נתוני כלל בתי הספר

בתקופת הקורונה חלו שינויים רבים באופני הלמידה, ותלמידים רבים למדו מהבית באמצעות טכנולוגיות ללמידה מרחוק. גם בתקופות שבהן התקיימה ההוראה פנים אל פנים בבתי הספר, הונהגו שינויים ייעודיים באופני הלמידה כדי להקטין את סיכויי ההדבקה בקורונה. שינויים אלה השליכו לא רק על שגרת הלמידה של התלמידים אלא גם על ההיבטים הלימודיים, הרגשיים והחברתיים בחייהם. תלמידים רבים נאלצו להעביר שעות ארוכות מול מסך המחשב ונבצר מהם להיפגש עם חבריהם ולהשתתף בפעילויות פנאי.

השלכות הקורונה והלמידה מרחוק – תשפ"ב (ללא מדד מסכם)		
באיזה אופן תקופת הקורונה והלמידה מרחוק השפיעו עליך?		
מבחינה לימודית	ה'ו'	39%
	ז'ט'	30%
	י'י"א	28%
מבחינה חברתית	ה'ו'	41%
	ז'ט'	32%
	י'י"א	28%
מבחינה רגשית	ה'ו'	35%
	ז'ט'	24%
	י'י"א	22%

מקרא: לטובה ■ לא השפיעו ■ לרעה ■

תובנות עיקריות

- ההשלכות השליליות של הקורונה על התלמידים לפי תפיסתם היו בעיקר מבחינה לימודית: כמחצית מתלמידי ז'י"א (בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי עברית בהשוואה לדוברי ערבית) וכשליש מתלמידי ה'ו' דיווחו כי הקורונה השפיעה עליהם לרעה מבחינה לימודית. רק כשליש דיווחו כי הקורונה השפיעה עליהם לטובה מבחינה לימודית.
- תלמידים דיווחו על השפעה שלילית של הקורונה גם מבחינה רגשית: כ-40% מתלמידי ז'י"א (בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי עברית בהשוואה לדוברי ערבית) וכרבע מתלמידי ה'ו' דיווחו כי הקורונה השפיעה עליהם לרעה מבחינה רגשית. רק כשליש מתלמידי ה'ו' ורבע מתלמידי ז'י"א דיווחו כי הקורונה השפיעה עליהם לטובה מבחינה רגשית.
- ההשלכות השליליות הנמוכות ביותר של הקורונה היו מבחינה חברתית: כ-40% מהתלמידים דיווחו כי לא הושפעו כלל מבחינה חברתית מהקורונה. בכיתות ה'ו' כ-40% אף ציינו שהושפעו לטובה מבחינה חברתית מהקורונה ורק כ-20% ציינו שהושפעו לרעה. בכיתות ז'י"א כשליש ציינו שהושפעו לטובה מהקורונה, ושליש נוסף ציינו שהושפעו לרעה.
- בנות דיווחו על השפעה שלילית יותר של הקורונה בהשוואה לבנים בעיקר מבחינה רגשית ויותר בחט"ע ובחט"ב, אך גם מבחינה חברתית בחט"ב ובחט"ע. מבחינה לימודית כמעט ולא נמצאו הבדלים לפי מגדר.

[לפירוט נוסף ראה דוח תמונת מצב: נתוני האקלים החינוכי והסביבה הפדגוגית תשפ"ב.](#)

נושא זה הופיע לראשונה באקלים תשפ"ב ולא נבדק במסגרת שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב תש"ף ולכן לא ניתן להשוות אותו לשנים קודמות.